

Mand: **Peter Hans Carstensen** ¹ #8 leveår: 73

Født: 26.04.1824 i Nykirke sogn
 Død: 01.08.1897 i Emmelsbøl sogn
 Begravet: 09.08.1897 i Nykirke sogn
 Far: Peter Andreas Carstensen #14
 Mor: Andrea Hansen #15
 Som soldat ved 1.6.batteri i det slesvigholstenske artilleri nr.
 113. Udmærkelsestegn fra oprørshæren 1848-51, som desværre er gået
 tabt.
 Var maler, glarmester, musiker, krovært i Tønder.

.....
 Åbenrå Landsarkiv: Bürger-Rolle 1869-1890, Tønder Byarkiv. 14.
 Namen und Stand der Bürger,
 1880:
 Süd-West Quartier, Haus Nr. 158:
 Peter Hansen Carstensen, Schenckwirt.
 1882: Carstensen, Peter Hansen, verzogen.

.....
 (WR)Altså: 1880-82: Krovært i Tønder, Vestergade. I 1909 fik Tønder
 numre og gadenavne.
 Nævnte hus har nummer 74 i Vestergade.
 I min tid var her en læderhandler, hvor Far købte læder og tilbehør
 til skotøjsreparation.

Hustru: **Christine Hemmsen** ¹ #9 leveår: 42
 Gift: 00.00.1865 i Nykirke kirke hans alder: 41 hendes alder: 33

Født: 00.00.1832 i Nykirke
 Død: 01.02.1874 i Nykirke
 Far: Peter Christian Hemmsen #16
 Mor: Catharina Jürgens #17

K Barn 1: **Andrea Carstensen** #80 leveår: 24
 Født: 00.00.1868 i Nykirke sogn
 Død: 00.00.1892

K Barn 2: **Christina Carstensen** #5 leveår: 91
 Født: 30.01.1874 i Nykirke
 Død: 18.01.1965 i Sønderborg
 Begravet: 20.01.1965
 Ægtefælle Johann Wilhelm Rasmussen #4 f. 30.12.1872 d. 15.07.1957
 Gift: 30.09.1900 i Nykirke

WR (zh):
 Moders familie stammer fra Vest-Slesvig fra området omkring Rav-
 sted i nærheden af Løgumkloster til Drelsdorf ved Bredstedt i
 Syd-Slesvig og har været bønder, rådmænd, præst, kniplingskræmmer og
 håndværkere.

Mor's mor døde kort efter fødslen og Mor kom i pleje hos sin
 morbror. Det er måske derfor, at Mor aldrig har kunnet fortælle ret
 meget om sin familie. Hun vidste blot, at en af hendes oldefædre havde
 været præst i 40 år i Rødenæs og før den tid præst på Hallig Hooge
 1787-1791.

Mor's morbror, Martin Hemmsen, var gift med Lise, "Tante Lise" -
 hendes pigenavn kendes endnu ikke - som altså var Mor's stedmor eller

plejemor, om man vil. Vi har sikkert alle betragtet hende som bedstemor - jeg, Willi, har i al fald.

Onkel Martin, som vi sagde, havde en fætter, der var slagter og hjemmeslagter i Tønder: Lorenz Hemmsen i Søndergade. Han kom og slagtede det svin, som Far og Mor havde hvert år - jeg mindes svagt hans besøg og det blodige håndværk, vaskebaljen med det kogvarme vand og stigen, som grisen hang på. For familieskabets skyld gjorde han det vistnok gratis, bare han så kunne komme en middag og "få sat" af Mor's dejlige blodpølse og Grütswurst (ordret = grødpølser = hvide pølser?) Bror Peter fortæller, hvad jeg af gode grunde ikke husker, "når slagter Hemmsen's skulle på besøg hos tante Lise og onkel Martin, kørte de i en stor charabanc med to store heste for - så havde de plads til os alle. Gamle fru Hemmsen var blind, men hun kunne høre, hvor vi kørte. Når vi kørte over broerne ved Lægan og Møllehus, sagde hun: Nun fahren wir über die Brücke!". Derimod kan jeg udmærket huske den gamle fru Hemmsen, som kaldte på mig, når hun var på besøg hos os: Willi, tag min hånd og vis mig, hvor stor du er blevet! Og så fik jeg altid et bolsje, fordi jeg var blevet SÅ stor. Gamle fru Hemmsen må være død, inden jeg blev ret gammel.

Mor's blodpølser med sirup, "klumper" og Bratkartoffeln husker jeg særdeles godt!! Mor var i det hele taget god til at lave mad.

Mor's far var udlært maler, glarmester og musiker. Han spillede klarinet og violin og skal have været god til det. Han ville have bibragt Mor violinspillet, men hun ville ikke. Det var ikke passende for en ung pige dengang!

Mormor tilhørte den kendte bådebygger- og landmandsslægt Hemmsen i Nykirke(Neukirchen), Nordosterdeich(Nordøstdiget). Hemmsenhuset var det ældste i landsbyen, efter hvad Mor's plejebroder og fætter, Christian Hemmsen, fortalte. Hans bedstefar havde fortalt ham, at efter inddigningen af Gudskog (Gotteskoog) ca. 1610, byggede en af forfædrene det første lille hus, som i dag er stalden. Han var nemlig blevet ansat som markmand, d.v.s. fåre- og kvæghyrde. Senere havde han giftet sig og var begyndt at bygge både. Med tiden byggedes der så et større større stuehus med stald, lade og værksted.

Hemmsen-både blev et begreb vidt omkring. Det var solidt byggede både, de hurtigste under sejlføring og de letteste at stage. Efter afvandingen af Tønder-marsken omkr. 1930 havde ingen mere brug for både, så derefter var Hemmsen-familien udelukkende landmænd. En af Hemmsen-bådene befinder sig i Esbjerg Fiskeri- og Søfarts-museum. Læs i Andreas Møllers bog: Både og bådsfolk i Marsken.1973. Den fortæller om levevilkårene for marskbønderne før afvandingen, d.v.s. før Vidåen blev "tæmmet", og bogen fortæller en hel del om Hemmsen-slægtens medlemmer og både. Mor's fætre og plejebrodre nævnes ved navn.

Som berettet døde Mormor kort efter Mor's fødsel, og hun voksede op hos sin morbroder, Martin Hemmsen og hans kone Lise, og havde det virkelig godt i alle henseender.

Mor havde en 6 år ældre søster, der desværre døde som 24-årig i 1892. Da Morfar så døde i 1897, var Mor helt alene. Så vidt vi husker, har Mor fortalt, at hun som ganske ung var et par år hos sin fader i Tønder, hvor han havde en kro i Vestergade 14, hvor der senere var dels læderforretning og købmand. Dengang var hvert andet hus i Tønder kro og gæstgivergård, når tiden var inde til kreaturmarkederne, hvor der var flere gange så mange kreaturer som mennesker i byen, og hvor gaderne simpelthen flød med komøg. Indtil genforeningen var Tønder den store kreatur-handelsby, som Husum i dag

er en lille afglans af. Endnu i min drengetid fandtes det store eksportmarkeds-areal med haller og et par tusind båse på den store markedsplads ved Sønderport, ligesom marskbønderne endnu kom sejlene til Skibbroen i Tønder(havnen), hvor der var kajanlæg og en stor kran.

Efter sit ophold hos Morfar kom Mor ud at tjene hos købmand Olufsen på Markedspladsen(Rådhusstorvet), et halvt år i kroen Fegetasch i Nykirke og også et par år hos sine plejeforældre. Et par år var hun sammen med sin skolekammerat Anna Nielsen i Flensborg i en hatteforretning med værksted. I værkstedets dårlige belysning fik hun ødelagt sine øjne, der ikke var gode i forvejen, så hun allerede som 70-årig næsten var blind. I Flensborg har hun sikkert været til koncert og teater, for da vi i 20-erne fik radio, var vi alle overrasket over, at Mor kendte så meget musik og kendte så mange dansemelodier og deres tekster - hun har måske lært mange af sin fader, der jo var professionel spillemand. Peter fortæller, at da han engang sang arien fra operaen "Martha" med en forvansket tekst: Martha, Martha, du verschwandest, und mit dir mein Portemonnaié..." - blev Mor ærgerlig, for hun havde set operaen i Flensborg, og hun syntes, at det var synd at forvanske teksten!

Jeg husker som dreng og ung, at Mor meget ofte hørte musik i radioen, men også andre udsendelser. Der var en bestemt speaker i en af de tyske stationer, som hun altid ville høre.

1899 lærte Mor Far at kende. Han var dengang landpost i Emmelsbøl og havde rute til Nykirke. De blev forlovet og havde bryllup den 30. september 1900 i Nykirke. Samtidig blev Far forflyttet til Gråsten.

Det var dengang skik, at en brud gav sin brudgom en halvlang merskumspibe med søvlæg, og det gjorde Mor også. Denne pibe satte Far stor pris på og røg meget på den. Da Far døde fik Rasmus den.

Morfar fik sin egen lille lejlighed, da Mor kom til at tjene andetsteds. Da han døde, kom størstedelen af hans bo på aktion, også hans musikinstrumenter. Mange år senere, da nogle af os børn lærte at spille, har Mor engang sagt, at hun var ked af, at hun ikke havde beholdt den fine violin, hendes fader havde haft. Men hun var dengang bange for, at hendes eventuelle børn så måske ville blive musikere og - som alle musikere dengang gjorde - drikke over tørsten. Hun havde så tit været ked af den side af faderens erhverv.

Mellem de dele af sin faders dødsbo, som Mor beholdt, var et smukt schatol, som Peter's datter Frauke, der er gift med Anni's søn, Jørn, har, og har gjort fint i stand. En militær-sangbog som har tilhørt Morfar, hvoraf fremgår, at han havde tjent i 1. 6. batteri i det slesvigholstenske artilleri som nr. 113. Denne sangbog har Peter. Mor havde også sin faders orden fra tre-års-krigen mod Danmark 1848-51, den er desværre forsvundet. Desuden havde hun også et nydeligt pibebræt med korsstingsbroderi med sine bedsteforældres initialer i glas og ramme. Dette broderi har Frauke og Jørn også, men rammen og glasset duede ikke mere. Det hang i sin tid i Tønder bag døren i dagligstuen over det chatoll, som Jørn og Frauke også har. På det hang Far's piber. Samme bedsteforældre havde et segl med initialerne P.A.C. (Peter Andreas Carstensen), som Rasmus har.

Mor elskede at løse kryds- og tværs i f.x. Familie-journalen, men også Hus og Hjem, og hun var god til det. Hun brugte en ordbog, jeg havde i min barndoms skole, og når vi sad sammen i dagligstuen om aftenen eller sådan, spurgte hun os om det eller det "på 5 bogstaver" o.s.v. - jeg var nødt til at læse lektier oppe i mit dejlige værelse, men hjalp hende da naturligvis. Når hun så vandt, hvad hun gjorde et

par gange, købte hun til gengæld noget til mig eller gav mig lov til
at købe noget for pengene.
.....fortsættes.....

* Etta (Peters Datter) er i besiddelse af ovennævnte sangbog. Hun har endvidere en navneklud.

---

¹ s.5.